

© Рада Європи/Європейський суд з прав людини, 2012. Цей переклад було здійснено за підтримки Трастового фонду з прав людини Ради Європи (www.coe.int/humanrightstrustfund). Він не накладає правових зобов'язань на Суд. Для більш детальної інформації, прохання ознайомитись із положенням про авторські права в кінці цього документа.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

Інформаційна довідка про судову практику ЄСПЛ № 120

Червень 2009

Опюз (Ориз) проти Туреччини - 33401/02

Ухвала 9.6.2009 [Секція III]

Стаття 2

Позитивні зобов'язання

Стаття 2-1

Право на життя

Смертельні поранення, завдані матері заявниці в умовах домашнього насильства особою, про попередні прояви насильства з боку якої було відомо владним органам: *порушення*

Стаття 3

Принижуюче гідність поводження

Нелюдське поводження

Позитивні зобов'язання

Невжиття владними органами адекватних заходів для захисту заявниці та її родини від проявів домашнього насильства: *порушення*

Стаття 14

Дискримінація

Відсутність з боку судової системи адекватного рішення у випадку тяжких проявів домашнього насильства: *порушення*

Стосовно фактів: В 2002 році, в момент, коли вона намагалася допомогти заявниці втекти з родинного помешкання, мати останньої зазнала смертельних пострілів з боку чоловіка заявниці. На протязі попередніх років, з боку останнього мали місце прояви агресії проти особи заявниці та її матері, що супроводжувалися неодноразовим завдання поранень, які кваліфікувались лікарями як потенційно смертельні. Згадане насильство мало, зокрема, прояви в формі нанесення побоїв, спроби наїзду автомобілем на обидвох жінок, яка призвела до тяжких травм матері заявниці, а також нападу із нанесенням останній семи ножових поранень. Жертви повідомляли про ці прояви насильства органам влади і зазначали, що побоюються за своє життя. Кримінальні переслідування, які було відкрито проти чоловіка заявниці по фактам серії правопорушень - зокрема, смертельні погрози, прояви насильства з тяжкими наслідками та замах на вбивство - були закриті принаймні двічі після того, як постраждалі відкликали свої скарги внаслідок погроз на свою адресу з боку їхнього нападника. Тим не менш, з огляду на тяжкість завданих поранень, розслідування стосовно нападу з використанням автомобіля та завдання ножових поранень заявниці завершилися судовим процесом. Визнаний винним в цих двох нападах, чоловік заявниці був засуджений до трьох місяців позбавлення волі за перший з них - згодом це покарання було пом'якшено до сплати штрафу - та до штрафу із помісячною сплатою за другий. Зрештою, він вбив з вогнепальної зброї матір заявниці, виправдовуючи цей вчинок потребою захистити свою честь. Визнаний винним у вбивстві в 2008 році та засуджений до довічного ув'язнення, він був тим, не менш, звільнений в очікуванні завершення апеляційної процедури і знову вдався до погроз на адресу своєї дружини, яка звернулася за захистом до органів влади. Останні вжили відповідних заходів лише сім місяців потому, коли Суд звернувся з проханням надати йому інформацію стосовно цієї справи.

Рекомендація Комітету Міністрів стосовно захисту жінок від проявів насильства (Рек. (2002) 5 від 30 квітня 2002 року) закликає держави-члени запровадити, розвивати та/або, за потреби, вдосконалювати національну політику в сфері боротьби проти насильства. Зокрема, їм рекомендовано переслідувати в рамках кримінальної процедури тяжкі прояви насильства проти жінок, передбачити заходи, які б забезпечували жертвам насильства можливість звертатись до суду та отримувати ефективний захист, а також спонукати органи державного звинувачення розглядати насильство відносно жінок як обтяжуючий або вирішальний фактор під час ухвалення рішення щодо доречності відкриття кримінального провадження.

Стосовно права: Стаття 2 - Суд нагадує, що у випадку тверджень про невиконання органами влади свого позитивного зобов'язання по захисту права на життя в рамках їхнього обов'язку попереджати та карати будь-які замаху проти особистості, належить встановити, чи зазначені органи знали, або мусили знати, в належний період часу про те, що одна чи кілька осіб зазнавали реальної та безпосередньої загрози для їхнього життя внаслідок кримінальних діянь з боку третьої особи і, в рамках своїх повноважень, не вжили заходів, які, з раціональної точки зору, без сумніву, дозволили б зменшити цей ризик.

а) *Щодо передбачуваності ризику:* Обставини справи свідчать про систематичні прояви насильства, якого, із зростаючою інтенсивністю, зазнавали заявниці та її мати - тяжкість цих проявів була достатньою для обґрунтування вжиття превентивних заходів - а також про постійні загрози життю та безпеці обидвох жінок. Відтоді як було встановлено попередні факти домашнього насильства з боку чоловіка заявниці, ризик рецидиву був значний. Органам влади було відомо про цю ситуацію, а мати заявниці, за два тижні до своєї загибелі, повідомляла прокуратуру про безпосередню загрозу її життю і викликала поліцію. Звідси витікає, що ризик смертельного нападу був передбачуваний.

б) *Щодо відповідності вжитих органами влади заходів:* Перше питання, яке постає в цьому відношенні, полягає у з'ясуванні підстав для закриття органами влади кримінальних переслідувань проти чоловіка заявниці внаслідок відкликання поданих скарг з боку заявниці та її матері. Насамперед, Суд проаналізував практику, яка має вжиток в державах-членах. Дійшовши висновку про відсутність загального консенсусу з цього питання, він водночас встановив, що останні тим більш схильні до продовження переслідувань в суспільних інтересах, чим серйознішим є порушення і значнішим є ризик рецидиву, навіть коли постраждалі відкликають свої скарги. При ухваленні рішень про доречність продовження переслідувань, компетентні органи враховують численні складові, що мають відношення до характеристик порушення (серйозність, природа завданих жертві поранень, використання зброї, умисел), до особи правопорушника (попередні судимості, вірогідність рецидиву, прояви насильства в минулому), до жертви та потенційних жертв (потенційні загрози для їхнього здоров'я та безпеки, можливі наслідки для їхніх дітей, можлива наявність загроз вже після акту агресії), а також до відносин між правопорушником і його жертвою (їхні відносини в минулому і в теперішній час, можливі наслідки продовження переслідувань всупереч волі жертви). В данному випадку, органи влади неодноразово ухвалювали рішення про закриття переслідувань проти чоловіка заявниці, не зважаючи на наявну ситуацію насильства та використання смертельної зброї, не бажаючи втручатись в те, що вони розглядали як "домашній конфлікт". Як видається, вони не врахували причини, через які були відкликані скарги, навіть будучи поінформовані про смертельні погрози, які виголошував затриманий. Щодо тези, згідно якої органи влади не можуть продовжувати слідчі дії в силу норми закону, яка забороняє продовжувати переслідування від моменту відкликання скарги, за винятком випадків, коли розслідувані факти призвели до нездужання чи непрацездатності тривалістю від 10 днів, треба відзначити, що згадані законодавчі рамки не

вдовільняють вимогам, які властиві позитивним зобов'язанням держави в питанні захисту від домашнього насильства. Держава-відповідач не може висувати аргументом той факт, що продовження переслідувань могло би призвести до порушення прав жертв згідно зі статтею 8 Конвенції, оскільки серйозність загрози, яка існувала для матері заявниці, робило цей захід необхідним.

Щодо тези Уряду, згідно якої не існувало конкретних доказів існування безпосередньої загрози для матері заявниці, Суд відзначає, що органи влади не оцінювали міру загрози, яку представляв чоловік заявниці, та не доходили висновку про те, що утримання під вартою мало би непропорційний характер. Вони не ухвалювали рішення з цих питань. За будь яких обставин, в питанні домашнього насильства, права нападника не можуть переважати над правом жертви на життя та моральну недоторканість.

Зрештою, Суд відзначає, що органи влади мали можливість вжити охоронних заходів на підставі закону про захист родини (№4320) або ж заборонити чоловіку заявниці входити в контакт з матір'ю останньої, спілкуватися з нею, наближатися до неї або з'являтися у визначених місцях. У підсумку, не виявивши належної сумлінності, вони не дотримались свого позитивного зобов'язання по захисту права на життя стосовно матері заявниці.

в) *Щодо ефективності слідства*: Триваючи вже більше шести років, кримінальне переслідування по факту вбивства матері заявниці наразі перебуває в стадії оскарження. За цих умов, не можна говорити про ефективну реакцію органів влади на факт зумисного вбивства, яке визнається його автором.

У підсумку, кримінальна юстиція не справила належного стримуючого ефекту в цій справі. Відтоді як органи влади були поінформовані про цю ситуацію, вони не могли висувати поведінку жертви аргументом на виправдання невжиття зі свого боку необхідних заходів, аби перешкодити втіленню загроз фізичній недоторканості.

Висновок: порушення (одноголосно).

Стаття 3 - Реакція органів влади на поведінку чоловіка заявниці була, вочевидь, неадекватною, враховуючи тяжкість вчинених ним правопорушень. Судові рішення стосовно нього, як видається, не справили на нього ніякого запобіжного чи стримуючого ефекту, та навіть свідчать про певну терпимість до його діянь, оскільки він був засуджений лише до нетривалого ув'язнення - згодом пом'якшеного до штрафу - по факту наїзду автомобілем на матір заявниці та - що є найбільш вражаючим - до незначного штрафу з поступовою сплатою по факту нанесення заявниці семи ножових поранень. До речі, лише в січні 1998 року, із введенням в дію закону №4320, до правового поля Туреччини було запроваджено адміністративні та репресивні заходи на захист осіб, що страждають від домашнього насильства. Крім того, в цій справі, владні органи не скористались ефективно засобами та санкціями, які були відтоді в їх розпорядженні. Зрештою,

Суд зауважує з великим занепокоєнням, що заявниця і донині зазнає актів насильства, а владні органи продовжують виявляти пасивність. Не зважаючи на звернення по допомогу від заявниці, з боку владних органів не було ніякої реакції аж до того, як Суд звернувся до Уряду з проханням надати інформацію про вжиті на її захист заходи. У підсумку, владні органи не виконали свого обов'язку вжити заходів на захист заявниці, аби утворити дієвий механізм запобігання, який убезпечив би її фізичну недоторканість від серйозних загроз з боку її колишнього чоловіка.

Висновок: порушення (одноголосно).

Стаття 14 в поєднанні зі статтями 2 та 3 - Суд відзначає, що - згідно з відповідними нормами і принципами міжнародного права, які визнані переважною більшістю країн – невиконання, навіть ненавмисне, державами їхнього обов'язку захищати жінок від домашнього насильства розглядається як порушення права останніх на рівний захист з боку закону. Доповіді, які надані адвокатською колегією Дійрбакіру та Amnesty International - і не заперечуються Урядом - відзначають, що Дійрбакір, де заявниця проживала у відповідний період часу, нараховує найбільшу кількість зареєстрованих жертв домашнього насильства. Останні є виключно жінками, переважно курдського походження, дуже часто неосвічені чи малоосвічені і, як правило, без власних доходів. Згадані доповіді дають підстави вважати, що домашнє насильство толерується владними органами, а наявні заходи протидії не є ефективними. Замість розслідувати скарги потерпілих, офіцери поліції виступають в якості посередників, намагаючись переконати їх повернутись до родинного помешкання та відкликати свою скаргу. Видача та доведення приписів часто відбувається із запізненням, а суди схильні розглядати ці процедури як одну з форм позову з розірвання шлюбу. Заходи, які вживаються проти винуватців домашнього насильства, не мають стримуючого характеру, оскільки їх суворість пом'якшується з міркувань дотримання звичаю, традиції або честі.

Виходячи з цього, Суд доходить висновку, що домашнє насильство зачіпає головним чином жінок, а розповсюджена та дискримінуюча в цій ситуації пасивність з боку турецьких органів влади створює сприятливе середовище для цього насильства. Прояви насильства по відношенню до заявниці та її матері мають розглядатися як такі, що ґрунтуються на статевій ознаці, а отже є формою дискримінації відносно жінок. Попри реформи, запроваджені урядом останніми роками, байдужість, яку зазвичай виявляють органи правосуддя в цьому питанні, а також безнаказаність, якою користуються нападники – і які проілюстровані цією справою - відображують недостатню рішучість з боку владних органів, аби вжити необхідних заходів для вирішення проблеми домашнього насильства.

Висновок: порушення (одноголосно).

Стаття 41 - 30 000 євро на відшкодування моральних збитків.

© Рада Європи/Європейський суд з прав людини
Укладене канцелярією, це резюме не накладає правових зобов'язань на Суд.

Натисніть тут для доступу до [Інформаційних довідок про судову практику](#)

© Рада Європи/Європейський суд з прав людини, 2012.

Офіційними мовами Європейського суду з прав людини є французька та англійська. Цей переклад було здійснено за підтримки Трастового фонду з прав людини Ради Європи (www.coe.int/humanrightstrustfund). Він не накладає правових зобов'язань на Суд, який не несе будь-якої відповідальності за його якість. Його можна завантажити з HUDOC, бази даних про судову практику Європейського суду з прав людини (<http://hudoc.echr.coe.int>), або з будь-якої бази даних, до якої його було надано HUDOC. Його може бути відтворено в некомерційних цілях за умови повного цитування назви справи та вищенаведеного положення про авторські права, а також посилання на Трастовий фонд з прав людини. Про будь-яке використання всього чи частини цього перекладу в комерційних цілях має бути повідомлено за електронною адресою publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.

The official languages of the European Court of Human rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court for Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012.

Les langues officielles de la Cour Européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été réalisée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante: publishing@echr.coe.int.